

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniae Agrippinae, 1653

4. Architectus, Quilibet homo Christianus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

» alloquitur. T^v ad remotissimas illas, barbarasque
 » gentes quot annis, tum alios multos, genere, do-
 » ctrinâ pietate præstantes, tum è nostrâ Societate tui
 » studiosissima, complures mittendos, tanquam Fa-
 » bros & ARCHITECTOS, curas, qui sinceræ fidei,
 » ac Religionis Catholicæ, siue fundamenta iaciant,
 » siue opus iam inchoatum ab alijs, DEI ope freti, pro-
 » moueant, atque perficiant. Quapropter eo etiam
 » magis videri debes Salomoni præstare, quo maior
 » est huius posterioris DEI Domus gloria, quàm prio-
 » ris fuit

ARTICVLVS IV.

ARCHITECTVS

Quilibet homo Christianus.

HOC Pauli Apostoli, vel est votum, vel pronuncia-
 tum. Is enim, quod alio fine dixit Corinthijs: *Vo-
 lo omnes vos esse, sicut me ipsum* (1. ad Corinth. vii. 7.) insi-
 nuat se optare in re architectonicâ ad Ædificationem.
 Nam scribens ijsdem adfirmabat, omnia se facere *pro-
 pter Ædificationem ipsorum*. 2. ad. Corinth. xii. 19. Quod
 quidem S. Ambrosius refert ad Pauli institutum illud,
 quo nihil ab auditoribus accipere decreuerat; vt vel sic,
 ait, amorem illorum circa se promoueret. non gravan-
 do eos, quod fieri solet, necessariorum postulatione: &
 non diminuendo auctoritatem potestatis in arguendo,
 quod facile fit, accipiendo quidpiam ab ijs, quos neces-
 se est arguere. Et idem videtur significare, Apostoli
 sensum excutiens S. Chrysostomus: qui illud etiam ob-
 seruat, voluisse illum mitigare sententiæ suæ seuerita-
 tem: nam dixerat, se nihil accipere propter ipsorum
 imbecillitatem: quod quodammodo emendat, dicens;

vt *Ædificemini*. Nihilominus magis vniversaliter accipi potest Apostoli adfirmatio illa de *Ædificatione*, vt non solùm peculiarem illam actionem denotet, sed totius vitæ tenorem comprehendat, hoc sensu: quicquid dico, ago, molior, facio ad *Ædificationem*, id est, vestrum profectum perfectionem, vtilitatē spiritualem. Hortatur autem vt idem omnes faciant, id est, sint *Architecti*, quemadmodū ipse erat, Sapientes, I. Cor. 14. 26. *Vnusquisque*, inquit, *vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet linguam habet: interpretationem habet: Omnia ad ÆDIFICATIONEM fiant*. Quali dicat, quocumque munere fungamini, ostendite vos esse peritos *Ædificatores*, & omnia ad Ecclesiæ emolumentum referte; vt in ea mali conuertantur, imperiti proficiant, boni meliores fiant, quod est omnes *Ædificare*, & ex ijs tanquam viuis lapidibus Ecclesiam. Ita quoque Petrus Apostolus, postquam dixisset, Epist. 1. cap. 2. 5. *Christum esse Lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum, à DEO autem electum & honorificatum*, subdit, *& ipsi, tanquam lapides viui, Superædificamini Domus spiritualis*.

Huc spectant illa, quæ omnibus dicta sunt: *Consolamini invicem, & ÆDIFICATE ALTERVTRVM, sicut & facitis*. Quod scribit Paulus Thessalonicensibus Epist. 1. 5. quos commendat simulque hortatur, vt singuli singulos excitent, & ad optima quæque promoueant: ad orationis instantiam, ad Sacramentorum frequentationem, ad castimoniam, sine quâ nemo videbit DEVM, ad sobrietatem, ad demissionem Christianam, ad rerum humanarum despicientiam, amoremque diuinorum & cælestium, ad mandatorum DEI observationem, Consiliorum Christi susceptionem, virtutum omnium exercitationem: ad honorem exhibendum superioribus, humanitatem proximis, affabilitatem Sodalibus. Hoc est *Ædificare*: quod non solùm doctrinam

nam

nam, sed exemplum etiam & omnem modum, quo ad virtutis cultum, & ad maiora quis promovetur, comprehendit. Eâdem phrasi vtitur Apostolus, dum monet Romanos ad mutuam concordiam conservandam prodesse animorum consociationem, suadetque *in* *rod-* *mu*, *Ædificationem. Quæ pacis (inquit) sunt, sectemur, & quæ Ædificationis sunt in inuicem custodiamus* Roman. xiv. 19. id est, quibus proficiamus, & vltro citroque ad virtutis studium promoveamur. Et alibi scribens ad eosdem: *Vnusquisque proximo suo placeat in bonum ad Ædificationem.* Rom. xv. 2. Quomodo ad ædificationem? nempe, verbo & exemplo adferens spiritualem aliquam vtilitatem. Non placeat vt laqueum sibi illi que tendat in interitum: non placeat, vt occasionem peccandi illi offerat: non placeat in destructionem, vt sit scandalo, vt in malo confirmet, vt perdat, quem lucrari oportuit, sed in bonum, ad *Ædificationem.* Simpliciter placere hominibus Christianus nemo debet, cum sit scriptum. *Qui hominibus placent, confusi sunt quoniam DEVS spreuit eos,* Psal. lxx. 6. placere autem oportet in bonum, ad *Ædificationem.* Quo insinuatur etiam, proximo non quæcunque bona quomodocunque optanda esse, sed quæ valeant ad gratiam & gloriam consequendam: hoc est, ad *Ædificationem.* Ad quod non est satis, vt obseruat ibi Theophylactus, proximo placere in bonum quomodocunque, sed oportet, vt apta congruentique ratione, opportuno item tempore, studeamus illi prodesse, & nullo modo obesse in rebus ad æternam salutem spectantibus.

QUONIAM autem Architecti Christiani est, ita ad opus suum, quod est *Ædificare*, attentum esse, vt ab ijs abstineat, quæ impedimento esse possunt; hinc quicquid ad *Ædificationem* non spectat, illi omittendum est, quale quale tandem illud sit. Hoc erat Pauli decretum

cretum ac dogma, quod exemplo omnibus persuadere conabatur, sæpe illud habens in ore, cum abstineret ab alio: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt*, i. ad Corinth. vi. *Omnia mihi licent, sed non omnia Ædificant*. i. ad Corinth. x. Quibus ut notavit S. Chrysoſtomus, monebat spectandum eſſe, utrum ea, quæ alioqui licent, expediant, & Ædificent: expediant ipſi, qui agit: Ædificent proximos. Quæ nimirum ipſe ſpectabat ſemper, verbo & exemplo docens, à licitis interdum abſtinendum eſſe, ut ſaluti proximorum, & Ædificationi conſulatur. Sunt enim non pauca, quæ ſi per ſe ſpectentur, ut à ſingularibus conditionibus avulla, nihil habent, unde reprehendi poſſint, adiuncta tamen conditione illa, Quod non ædificent, ne licite quidem poſſunt fieri. Præclarum pro Architectis Chriſtianiſ documentum, & ad actionem revocandum. Quod ſi fieret ab omnibus ſemper, nulla orirentur in populo Chriſtiano ſcandala. Licet tibi interdum hilarius agere, facerè quidpiam in aliorum conſortio proferre, lepores graubus dictis immiſcere: licet poſt morbum, genio paullulum indulgere: licet ob valetudinem conſervandam lautius & ſumptuoſius victitare. Sed animadvertis, exemplo te tuo, multis exorbitandi occaſionem daturum. Si Paulum, ſapientem Architectum imitari volueris, abſtinebis, & dices: *Omnia mihi licent, ſed non omnia Ædificant*. Cùm te heri ego vidi, clara luce, ſpectantibus ſocijs, per plateam illam volitantem, quam omnes ſciunt non niſi à laſciuentibus obſideri: cùm haud ita pridem, in frequentiſſima urbis regione, longos cum extranea ſerimones miſcere, & cachinnari conſpicerem, & mecum admirabundi plures alij, non abſque ſcandalo à te dato, ſi Architectonicam Chriſtianiſ didiciſſes, veniſſet tibi in mentem Magiſtri eſſatum: *Omnia mihi licent, ſed non omnia Ædificant*. Verè non Ædificant, Adoleſcen-

Prima pars

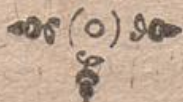
B

leſcen-

lescentes mei, longæ cum mulieribus in proparulo sermocinationes, ritus, mimicæ gesticulationes. Non ædificant curiosi in templo oculorum iactus, corporum in subiecta scamna mollis, & desidiosa nimis prostratio, unius poplitis in terram inclinatio: multo minus, fabulæ, immodestia, circumcursatio. Non ædificant, ab Amatore Sapientiæ, & virtutis studio, vt haberi vis, prolata verba scurrilia, vana, ociosa: multo minus, inhonestæ, prætextatæ, fescenninæ, fædæ, Christianis auribus indigna. Quæso vos, ad Architectonicum illum Canonem actiones alioqui non malas exigite: *Omnia mihi licent, sed non omnia Ædificant: & quæcunque agitis, ad Ædificationem à vobis fiant: vt loquitur Paulus Apostolus.*

QVI acceperat hanc metaphoram à Petro, alijsque Apostolis, & hi à Magistro suo Christo, qui primus illam vsurpauit, dum apud Matthæum dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* (Matth. xvi. 18.) Hinc factum, vt voces, *Ædificandi*, & *Ædificationis*, usu Ecclesiastico significant spirituale quoddam incrementum, ex doctrina, exemplo, mutuisque adhortationibus. Sic sæpe occurrit apud spiritualium rerum Scriptores: *Verbum Ædificationis*: dare bonam ædificationem, esse hominem Ædificationis vel *Ædificativum*, quæ significant virtute præditum, cultorem perfectionis disciplinæ Christianæ, denique *Architectum*, divinæ cuiusdam fabricæ, quæ doctrina sana bonisque exemplis construitur. Quare horum æquè ac illius habita est semper magna ratio à Viris Religiosis, qui maximè profitentur *Ædificationem Spiritualem*. Et quidem S. Ignatius, nostræ fundator Domus, vt narrat Nicolaus Orlandinus in historia Societatis, *lib. xvi. n. 121.* idcirco, non modò voluit à suis seruari diligenter certa modestiæ exterioris præcepta

cepta, sed etiam in suscipiendis diuini seruitii caussis
 circumsp̄ctionem requirebat maximam, quod hoc
 exigat *Ædificatio proximi*. Dicebat idem, in Societate
 hominum genera duo esse: vnum eorum, qui extrue-
 rent solùm, alterum eorum, qui inter extruendum simul
 destruerent. Primum sibi genus probari: & hoc esse,
 qui studio atque Zelo vruntur considerato, prouiden-
 tes, ne quam damni caussam non modo re, sed ne spe-
 cie quidem dent, ne-ve ij offendantur, qui si aduersarii
 fiant, possunt nostrum in diuino obsequio, & salutis
 publicæ studio impedire cursum. Atque aded quæ-
 dam, quæ rectè alioqui fierent, omittenda censebat,
 non damni privati formidine, sed operum respectu
 potiorū: quia sepe numero dum parum cautè aliquid ar-
 tētatur, nec illud efficitur, & mox multis aliis offjicitur.
 Ex quibus facile constat, Sapientiæ Christianæ Amato-
 rem, debere esse peritum cælestis cuiusdam ARCHI-
 TECTVRÆ, qua omnia eius studia dirigantur. Nam
 vt verè dixit Doctor Bonaventura: (*Opusc. de Reductione
 Artium ad Theologiam*) *Fructus omnium scientiarum est, vt in o-
 mnibus ÆDIFICETVR fides, honorificetur DEVS, compo-
 nantur mores, hauriantur consolationes, qua sunt
 in unione Sponsi & Sponsa.*

B 2

SERMO II.